

آنا فروید
پیشگام روانکاوی کودک
و
نظریه پرداز روان شناسی من

نوشته
دکتر ربابه مزینانی

سرشناسه: مزینانی، ربابه

عنوان و نام پدیدآور: آنا فروید، پیشگام روان‌کاوی کودک و نظریه پرداز روان‌شناسی من / نوشته ربابه مزینانی، ویراستار ع. ح. سازمند، مشخصات نشر: تهران: دانژه، ۱۳۸۳.

مشخصات ظاهری: ۱۹۲ ص.

فروست: نشر دانژه، مجموعه ۱۲۰ جلدی روان‌شناسی و تعلیم و تربیت: ۷.

شابک (جلد ۷): ۶-۶-۷۹۳۲-۰۶-۶-۹۷۸-۹۶۴

شابک دوره: ۴-۰۰-۷۹۳۲-۰۶-۶-۹۷۸-۹۶۴

وضعیت فهرست‌نویسی: فیا

یادداشت: چاپ دوم ۱۳۸۷.

یادداشت: کتابنامه، ص. [۱۷۱].

موضوع: فروید، آنا، ۱۸۹۵ - م.

موضوع: Freud, Anna

موضوع: روانکاوان - مریان

شناسه افزوده: سازمند، علی حسین، ۱۳۲۷، ویراستار -

شناسه افزوده: مجموعه ۱۲ جلدی بزرگان روان‌شناسی و تعلیم و تربیت: [ج ۷].

رده‌بندی کنگره: ج ۱۲ م ۱۰۹/۱ BF

رده‌بندی دیوئی: ۱۵۰-۱۹۵۰۹۳۲

شماره کتابشناسی ملی: ۶۰۶-۴۰۳۸۳۸

عنوان: آنا فروید پیشگام روان‌کاوی کودک
نویسنده: دکتر ربابه مزینانی
ویراستار: ع. ح. سازمند
مدیر تولید: داریوش سازمند
ناشر: دانژه
لیتوگرافی، چاپ و صحافی: طیف‌نگار
شمارگان: ۲۲۰ نسخه / قطع: پالتویی
قیمت: ۱۳۵۰۰۰ تومان
نوبت چاپ: سوم - ۱۳۹۳ / چهارم - ۱۴۰۳
شابک: ۶-۶-۷۹۳۲-۰۶-۶-۹۷۸-۹۶۴

این اثر مشمول قانون حمایت مؤلفان و مصنفان و هنرمندان مصوب ۱۳۶۸ است. هر کس تمام یا قسمتی از این اثر را بدون اجازه مؤلف (نشر) یا پخش یا عرضه کند مورد پیگرد قانونی قرار خواهد گرفت.

تهران: خیابان استاد مطهری - خیابان سلیمان خاطر (امیرتابک)، کوچه اسلامی، شماره ۴/۲

کدپستی: ۱۵۷۸۶۳۵۸۱۱ صندوق پستی: ۱۴۱۶-۱۴۱۵۵ تلفن: ۸۸۸۴۶۱۴۸-۸۸۸۱۳۰۸۳ تلفکس: ۸۸۸۴۷۵۴۳

تلفن مرکز پخش و توزیع: ۶۶۴۶۷۰۶۱-۶۶۴۷۶۳۷۵-۶۶۴۷۶۳۸۹ فکس:

سخن ناشر

جان چه باشد در خبر جز آزمون هر که را افزون خبر، جانش فزون
جان ما از جان حیوان بیشتر از چه؟ از آن کو فزون دارد خبر

مطالعه زندگی، تفکر و دیدگاه بزرگان علم، بویژه بزرگان علوم رفتاری و تعلیم و تربیت که عمر خود را در توصیف و تبیین ذهن و دل آدمیان صرف کرده‌اند، هم دلپذیر است و هم چالش‌انگیز و تناقض‌آمیز. سفری است از «خویشتن» به ژرفای ناشناخته و همواره در جستجوی «خویشتن». توصیف نموده‌ها، تصویر هست‌ها و جلوۀ نیلوفرانۀ رفتار و تبیین و تفسیر، گمانه‌زنی در علل و اسباب و چگونگی برآمدن این زیبایی از لجن‌زار است.

پیروان همه ادیان این دیالکتیک جاری را آموخته‌اند که از بطن ظلمت، آب زندگانی می‌جوشد و به عقل و حیانی دریافته‌اند که خلیفه حق از گل‌گندیده و به نفحه او به رفتار شد و می‌بینند که چگونه آفریننده از آب لَیْجِ بونیاک زیباترین آفریده را آفرین می‌گوید. با این حال این همه آموزه، همواره در یاد «خودآگاه» نمی‌پاید. از این رو همسفری دانشجویان با روان‌شناسان، عصب‌شناسان، روان‌پزشکان و مربیان بزرگ همچنان در عین جذابیت، همراه با قدری سردرگمی، دوگانگی و در پاره‌ای اوقات ورود به ژرفاها، نفس‌گیر و دشوار است. با این همه اگر این راه، روشمندانه و با طرح و نقشه سنجیده‌ای پیموده شود، یکی از پرمعنی‌ترین جستجوهاست. زیرا معرفت به نفس، معرفتی ربّانی است.

بدین خاطر، بخش پژوهشی «نشر دانه» پس از روزها گفتگو و رای‌زنی، بر آن شد تا از فرهیختگان و خبرگان علوم رفتاری و تعلیم و تربیت کشور درخواست کند که مجموعه‌ای یکصد و بیست جلدی از زندگینامه نظریه‌پردازان این حوزه معرفت را به رشته تحریر درآورند.

از همه مؤلفان دانشور و بزرگوار این مجموعه سپاسگزاریم که با فروتنی و به انگیزه خدمت فرهنگی دشواری‌های این دعوت را پذیرا شدند.

تألیف را بر ترجمه ترجیح داده‌ایم بدین خاطر که نوشته‌های خارجی، با سرفصل‌ها، حجم و چارچوب تعیین شده هر کتاب سازگار نبود. به علاوه، بر این باوریم که هم‌اکنون استادان و متخصصان کشور، در زمینه‌های مورد نظر، به چنان بلوغ و پختگی علمی نایل شده‌اند که با آگاهی از پیشینه ژرف و گستره فلسفی - علمی، دقیق‌تر از ترجمه یک اثر از عهده شرح و نقد نظریه‌ها برآیند.

در انتخاب این بزرگان، گستره نفوذ و تأثیر، نوآوری و خلاقیت در ارائه نظریه‌ای روان‌شناختی، عصب‌شناختی و تربیتی، میزان و بسامد پژوهش‌هایی را که برانگیخته و بالاخره دامنه کاربرد آن، مد نظر قرار داده‌ایم.

چون دوره کودکی و نوجوانی دانشمندان نیز همچون کسان دیگر در شکل‌گیری شخصیت، انگیزش و نگرش و سوگیری او مؤثر بوده و هر نظریه‌ای هم زاده و هم پاسخگوی نیازهای زمان است، از این رو، دوران کودکی، شرایط خانوادگی، زمینه اجتماعی، تحصیل، مبانی فلسفی و چارچوبهای تنوریک، کاربردها و نقد نظریه از جمله فصول ثابت و همسانی است که در تدوین این مجموعه گنجانده شده است.

کتاب حاضر، دفتری از این مجموعه ۱۲۰ جلدی است که به «آنا فروید» اختصاص یافته است.

از خداوند علی حکیم توفیق و از خوانندگان گرانقدر، استادان، دانشجویان و فرهنگ‌دوستان کشور راهنمایی مسئلت می‌کنیم.

فهرست

۱۱	مقدمه
۱۵	زندگی آنا فروید در بکینگهام
۱۷	فصل اول: کودکی و نوجوانی، مدرسه گریز، دانش دوست
۲۱	- سال های مدرسه
۲۲	- آموزگاری
۲۷	- پیروی از پدر
۲۹	- مراقبت از زیگموند
۳۲	- دوران خودیابی
۴۱	فصل دوم: دیدگاه های اساسی
۴۴	- مفهوم من از دیدگاه زیگموند فروید
۴۶	- ساز و کارهای دفاعی و اهمیت تکنیکی تحلیل دفاع
۴۷	- دفاع های قدیم، دفاع های جدید
۴۸	- همانندسازی با مهاجم
۴۹	- انکار
۵۲	- منابع اضطراب داخلی و خارجی

- ۵۳ - درونی سازی روابط شیء
- ۵۶ - شکل های انتقال

۵۹ فصل سوم: عشق ورزی

- ۶۱ - مشاهده
- ۶۳ - اثرات جدایی بر رشد کودکان
- ۶۷ - واکنش های جدایی و رشد دلبستگی
- ۶۷ - واکنش های جدایی و رشد عشق ورزی
- ۶۹ - واکنش های جدایی و رشد فراموشی

۷۱ فصل چهارم: بصیرت گمشده

- ۷۳ - دیدگاهها و روشها
- ۷۵ - آنا فروید و ملانی کلاین
- ۷۸ - مرحله مقدماتی درمان
- ۸۳ - همراه خیالی
- ۸۶ - مشارکت دادن کودک در روانکاوی
- ۸۸ - نقش آموزش
- ۸۹ - انتقال مثبت و منفی

۹۳ فصل پنجم: دنیایی تمثیلی

- ۹۵ - نظریه ساختاری سائق
- ۹۷ - آنا فروید و جان باولبی
- ۹۹ - خودشیفتگی
- ۱۰۰ - نتایج

۱۱۱ فصل ششم: ناشناخته

- ۱۱۳ - پاسخ به سه پرسش درباره آنا فروید
- ۱۱۴ - روش امداد رشدی

۱۱۵ - نظریه پرداز سائق یا "روابط شیء"

۱۱۹ - نظریه پرداز ناشناخته

۱۲۵ فصل هفتم: روان شناسی من

۱۲۹ - نگاهی به گذشته

۱۳۰ - هاینز هارتمن

۱۳۸ - "روان شناسی من" بررسی دیدگاهها

۱۴۵ - رنه اسپیتز

۱۴۸ - دیدگاه مارگارت ماله

۱۵۳ - خلاصه کلام

۱۵۷ پی نوشتها

۱۶۳ واژه نامه

۱۷۱ منابع

۱۷۳ برای مطالعه بیشتر

۱۷۵ پیوستها

۱۷۶ - واژه نما

۱۸۰ - موضوع نما

۱۸۸ - نام نما

۱۹۰ - جای نما

آثار نشر دانژه

مقدمه

آنا فروید کوچکترین فرزند بنیانگذار و نظریه پرداز بزرگ مکتب روان‌پویایی و روانکاوی کلاسیک در سایه پدر و در معاشرت و ملازمت با بزرگانی که هر کدام سهم بسزایی در رشد و گسترش علم روان‌شناسی و روانکاوی داشتند، پرورش یافت.

به نظر می‌رسد آنگاه که فروید احساس کرد جانشین خود را از دست داده است، جانشینی که معمولاً بعد از سپری شدن ایامی، او را ترک می‌کرد (لااقل در مورد کارل یونگ و آلفرد آدلر این‌گونه بود)، این دخترش آنا بود که دست‌کم به جانشینی سمبولیک برای او تبدیل شد.

آنا فروید برخلاف یونگ و آدلر، به عقاید بنیادی پدر وفادار ماند، هر چند در ادامه راه به پویایی روان‌پیش از ساختار آن علاقمند شد. وی در کارهایش بر جنبه‌هایی از نظریات فروید تأکید بیشتری نمود و برخی نقطه نظرات او را منتقدانه مورد تجزیه و تحلیل قرار داد.

آنا فروید بیش از همه مسحور و مجذوب جایگاه من (Ego) در نظریه‌ی ساختاری فروید شد و این در حالی بود که پدرش بیشترین تلاش خود را معطوف نهاد (Id) و ناخودآگاه کرده بود. آنا فروید معتقد بود آنگونه که شایسته است به "من" توجه لازم مبذول نشده است و این در حالی است که "من" سکّو و جایگاه "مشاهده" منزلت انسان است.

آنا فروید را می‌توان یکی از پیشگامان نظریه‌پرداز روان‌پویشی پسا فرویدی (Post - Freudian) دانست. او در کنار بزرگانی چون ملانی کلاین، جان باولبی، هاینز هارتمن، فربرن، اسپیتز و دیگران، به رغم اختلافات عمیقِ نگرشی که با برخی از آنان داشت، با طرح‌ریزی مجدد دیدگاه‌های فروید و بکار بستن آنها با اصطلاحات خاص و گاه بدیع، تأکید بیش از اندازه را از پاره‌ای از بخش‌های نظریه او برداشته و بر جنبه‌هایی که بیشتر مورد توجه و علاقه خود بود، اصرار ورزید. توجه و تمرکز او بر مفهوم "من" و نظریه‌ی "روابط شیء"، که زمینه‌ساز شکل‌گیری "روان‌شناسی من" گردید، از جمله تأکیدات ویژه اوست.

آنا فروید با استفاده از ابزار "مشاهده" وارد صحنه شد و بستر کار و فعالیت خود را کودکان قرار داد. وی همزمان با پی‌گیری کار روانکاوی بزرگسالان، با تکیه بر نتایج حاصل از تجربه‌ی کار با کودکان، در جهت رشد و ارتقاء روانکاوی بزرگسالان، گام برداشت. او بیشترِ عمر خود را، صرف تحلیل روانی و درمان کودکان نمود و در این راه به نظریه‌های جدید و فنون ارزشمندی در زمینه آموزش و درمان کودکان مبتلا به نقایص رشدی، دست یافت. به حق می‌توان او را در زمره نخستین نظریه‌پردازان و بنیانگذاران روان‌شناسی و روانکاوی کودک و نوجوان قرار داد. آنا کاشف فنون

درمانی جدیدی شد که در حال حاضر مورد استفاده بسیاری از درمانگران تحلیلی کودک است.

افزون بر اینها توجه و تمرکز آنا بر "من" و کارکردهای آن، که با انتشار کتاب "من و ساز و کارهای دفاعی" تبلور یافت، آغازگر حرکتی بود که به ایجاد و گسترش "مکتب روان‌شناسی من" انجامید. نقطه قوت و غنای تفکر آنا فروید را باید در پیوند مفاهیم نظری و کارکرد بالینی (مشاهده) دانست، او همواره بر این اعتقاد بود که کار جمعی و گروهی و دریافت مستقیم نظرات از طریق مشاهده و تجربه، بزرگترین کمک را به پیشبرد اهداف آموزشی می‌نماید. وی نسبت به افرادی که دستیابی به نظریات روانکاوانه را جدا از کار بالینی می‌دیدند، انتقاد داشت.

با وجود فعالیت‌های بی‌وقفه و تلاش‌های خستگی‌ناپذیر آنا فروید، متأسفانه دیدگاه‌های او ناشناخته باقی مانده است. در این کتاب سعی بر آن قرار گرفت، تا در حد توان به جایگاه اندیشمندانه و نقش پژوهشگرانه وی، در سه زمینه‌ی آموزش، درمان و پژوهش در حوزه‌ی تحلیل کودکان اشاراتی شود.

آنا فروید، در یکی از مصاحبه‌هایش، درباره‌ی خودش فروتنانه اظهار می‌دارد: "متأسفانه من مورد جالبی برای زندگی‌نامه نویسی نیستم، اما اگر می‌خواهید درباره‌ی من بنویسید، کافی است بگویید؛ او همه‌ی عمر خود را با کودکان گذرانید!"

در انتها، لازم می‌دانم از استاد بزرگوارم جناب آقای دکتر سازمند که با گرمی و صمیمیت کلام خود سبب‌ساز علاقه و ایجاد انگیزه در این باب شدند و هم با راهنمایی‌های اندیشمندانه‌ی خویش، متن را به قلم خود آراستند، صمیمانه تشکر کنم.

همین طور از دوست عزیز آقای دکتر فرزام پروا که با در اختیار قرار دادن منابع ارزشمند خود مرا یاری کردند، قدرشناسی می‌کنم. امیدوارم این کار کوچک، سرآغاز حرکتی باشد به سوی شناخت هرچه بیشتر ناشناخته‌ها.

ربابه مزینانی

تیر ماه ۸۳

www.ketab.ir

زندگی آنا فروید در یک نگاه

۳ دسامبر ۱۸۹۵: تولد آنا فروید در وین - کوچکترین فرزند زیگموند و

مارتا فروید در بین ۶ فرزند آنها.

۱۹۱۳: آغاز مطالعه در باب روانکاوی

۱۹۱۵: آغاز به کار او به عنوان یک معلم کارآموز

۱۹۱۷: اشتغال به تدریس به عنوان معلمی مجرب

۱۹۱۵ - ۱۹۱۸: مسئول رسیدگی گردش کار بخش در کلینیک

روان‌پزشکی بیمارستان عمومی وین

۱۹۱۸: آغاز آموزش روانکاوی

۱۹۲۲: پذیرفته شدن به عنوان عضو انجمن روانکاوی وین

۱۹۲۳: آغاز پذیرش کودکان بیمار جهت درمان آنها به روش تحلیلی روانی

۱۹۲۷: انتشار چهار مقاله در مورد تحلیل کودک

۱۹۳۰: انتشار چهار مقاله درباره‌ی روانکاوی برای معلمان و والدین

۱۹۳۶: انتشار کتاب "من و ساز و کارهای دفاعی"

۱۹۳۸: مهاجرت به بریتانیا

۱۹۳۹: فوت زیگموند فروید

۱۹۴۵ - ۱۹۴۱: آموزش و پژوهش در مهدکودک‌های زمان جنگ

۱۹۴۳: مباحثات مناقشه‌آمیز

۱۹۴۸: سازماندهی و آموزش تحلیل کودک به کارکنان سابق

مهدکودک‌های زمان جنگ

۱۹۵۲: افتتاح کلینیک هامستید

۱۹۶۵: انتشار کتاب "بهنجاری و آسیب‌شناسی در دوره‌ی کودکی؛"

ارزیابی‌های رشد

۹ اکتبر ۱۹۸۲: فوت آنا فروید، تغییر نام: کلینیک هامستید" به "مؤسسه

آنا فروید"